

Joan Vinyoli i la recerca del cercle convincent

Pep Solà

INS de Santa Coloma de Farners

Autor de *La bastida dels somnis. Vida i obra de Joan Vinyoli*

Resum

L'article mostra com en la poesia de Joan Vinyoli, un dels grans poetes catalans, de qui aquest any se celebra el centenari del naixement, hi trobem alguns elements que ens permeten considerar una certa presència del pensament matemàtic en alguns dels seus poemes. És especialment interessant el cas del *Llibre d'amic*, en el qual Vinyoli volgué acompanyar els seus poemes amb il·lustracions d'un tractat de geometria.

Abstract

*The article shows how in Joan Vinyoli's poetry, one of the greatest Catalan poets for whom this year we celebrate the one hundred year centenary of his birth, we can find some elements which allow us to consider a certain presence of mathematical thinking in some of his poems. Especially interesting is the case of the book titled *Llibre d'amic*, where the poet decided to accompany the poems with varied geometrical illustrations.*

Joan Vinyoli (1914-1970) és un dels grans poetes de la literatura universal. Per la importància i profunditat de la seva obra, la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya va decidir commemorar el seu centenari declarant l'any 2014 Any Vinyoli. La seva obra comprèn disset llibres —des de *Primer desenllaç* (1937) fins a *Passeig d'aniversari* (1984)— que inclouen més de cinc-cents poemes.

La poesia de Vinyoli és la resposta lírica d'un home a una experiència vital molt intensa en tots els ordres: l'amor, la mort, la solitud, els somnis, els records... La seva divisa «He de fer alguna cosa de la meua indigència» ens permet entendre el sentit profund de la seva obra: havia de fer alguna cosa per donar sentit a la vida i provar d'assolir un estat espiritual superior, una vida més alta, i el que va fer va ser, justament, poesia.

Joan Vinyoli.

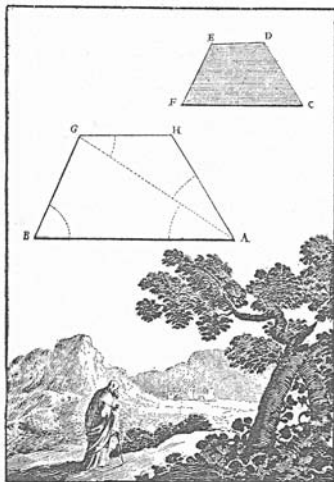
Fotografia de Jordi Nebot, 1978.

En el trajecte líric de Vinyoli trobem almenys tres moments brillants en els quals el poeta fa una aproximació, més o menys conscient, a la matemàtica. El primer d'aquests moments, el trobem en el poema «L'esfera», publicat l'any 1975 en el llibre *Ara que és tard*. La importància d'aquest poema rau en el fet de trobar en els darrers versos el que podem considerar la síntesi del seu pensament líric:

Només
un somni val:
Amor i Mort.

Aquests són els dos grans temes de la poesia de Vinyoli —l'amor i la mort—, els quals són tractats en tot l'espectre de possibilitats. En el cas de l'amor, en els seus poemes trobem des de l'amor més terrenal i eroticosensual fins a l'amor en un sentit extremament espiritual, passant per l'amor com a forma de coneixement i també d'alteritat —possibilitat de ser en l'altre—. De fet, la seva poesia pot interpretar-se com l'intent de conciliar aquestes dues forces oposades que són l'amor i la mort: «Les persones s'haurien de morir d'amor i no pas de malalties absurdes», va escriure el poeta.

El segon d'aquests moments, el trobem en el *Llibre d'amic*, publicat l'any 1977. Es tracta d'un llibre de temàtica misticoamorosa. Podem dir que és una versió contemporània de la tradició que ens ve de Ramon Llull, Joan de la Creu, Santa Teresa... És el fruit d'una profunda experiència afectiva en la qual els amants han pretès assolir una relació unitiva perfecta, tant física com espiritual. Inclou quinze poemes breus com ara aquest:

Vàrem emprendre un llarg, difícil,
perillós camí. I estimàvem les coses
—fossin neu o fang,
rosada o constel·lació.
I les fèiem nostres per causa
de l'amor que ens havia ensenyat com anostrar-les.

**VIII. VÀREM EMPRENDRE UN LLARG,
DIFÍCIL, PERILLÓS CAMÍ.**

El curiós d'aquest llibre és que el poeta va voler que els poemes s'acompanyessin de gravats extrets d'un llibre del matemàtic francès Sébastien Le Clerc, del segle XVII. Per què ho va fer?, podem preguntar-nos. Jo diria que ho va fer perquè va trobar en la matemàtica un model de perfecció que li servia per acompanyar l'anhel i l'enyorança de perfecció amorosa que traspuen aquests poemes. Es tracta, és clar, d'una visió platònica de la força amorosa. D'altra banda, és innegable que aquest home que apareix en la il·lustració i que s'adreça cap al fons

de les muntanyes és una imatge altament suggestiva per a un poeta que va transitar per tots els viarans, sovint dramàtics, que li va oferir la vida.

I finalment, trobem un tercer moment en el llibre *Cercles*, publicat l'any 1979. El primer poema d'aquest llibre es titula també «Cercles» i Vinyoli hi fa una figuració en la qual es projecta ell mateix com un home que llença pedres a l'aigua, les quals generaran cercles concèntrics, fins a obtenir, si és que és possible, el cercle convincent. O sigui, l'home que passa el temps obstinat en la recerca d'una resposta als misteris de la vida, anhelant la saviesa i assedegat de coneixement de les coses profundes.

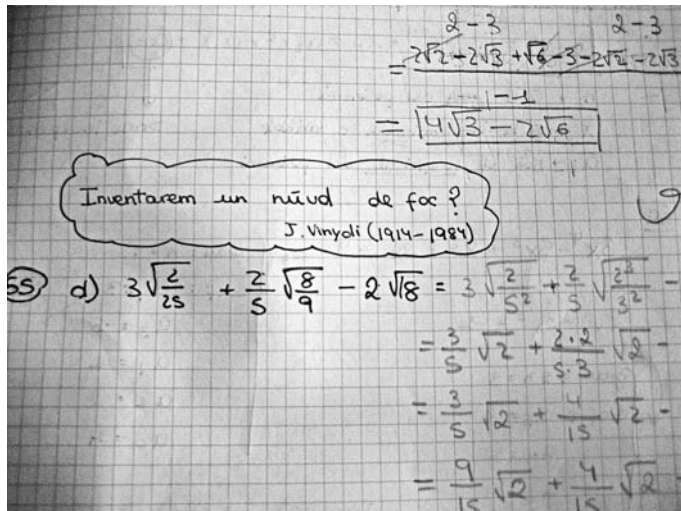
CERCLES

Un altre cop vols agitar les aigües
del llac.

Està bé, però pensa
que no serveix de res tirar una sola pedra,
que has d'estar aquí des de la matinada
fins a la posta, des que neix la nit
fins al llevant

—tindràs la companyia
de les estrelles, podràs veure l'ocellassa
de la nit negra covant l'ou de la llum
del dia nou—,

assajant sempre cercles,
per si al cap de molts anys, tota una vida, et sembla
—i mai potser no n'estaràs segur—
que has assolit el cercle convincent.

Vers de Vinyoli en els apunts de matemàtiques de l'alumna Anna Cufí, de 4t d'ESO de l'Institut de Santa Coloma de Farners.

Són tres moments en els quals gràcies al poeta podem vincular l'experiència poètica amb la matemàtica, podem travessar un pont que enriqueix ambdues experiències i les projecta en la direcció que ens apropa a l'harmonia, la bellesa i el coneixement.